

7. Шпак О.О. Особливості організації роботи керівника прокуратури з процесуального керівництва. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 2. С. 328–331.

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» (в частині забезпечення реалізації функцій прокуратури): проект Закону України від 23 верес. 2016 року. Реєстр. № 5177. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60096.

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» (в частині реформування прокуратури відповідно до європейських стандартів): пояснювальна записка до проекту Закону України № 5177-1 від 6 жовт. 2016 року. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60211.

10. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовт. 2014 року № 1697-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» : Указ Президента України від 8 квіт. 2008 року. № 311/2008. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008#Text>.

12. Про затвердження Порядку організації діяльності прокурорів і слідчих органів прокуратури у кримінальному провадженні : Наказ Генеральної прокуратури України від 28 берез. 2019 року № 51. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0363-19#Text>.

13. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора від 5 берез. 2020 р. № 125. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text>.

14. Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: наказ Генерального прокурора України від 6 квіт. 2016 р. № 139. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16#Text>.

15. Про затвердження структури Офісу Генерального прокурора: наказ Генеральної прокуратури України від 21 груд. 2019 року № 99-щц. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0099900-19#Text>.

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.3.37>

РЯБЧЕНКО К.С.

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ДО НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОВОГО, ОБВИНУВАЧЕНОГО ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

PECULIARITIES OF PROOF DURING APPLICATION TO A JUVENILE SUSPECT, ACCUSED PRECAUTION

Актуальність статті полягає в тому, що вік неповнолітніх осіб, що підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення, визначає процедурні правила та тактичні методи застосування заходів забезпечення кримінального провадження. У ст. 131 Кримінального процесуального кодексу України вказується на необхідність вирішення питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження з метою досягнення дієвості цього провадження. Метою статті є вивчення теоретичних та нормативних матеріалів щодо вдоско-

© РЯБЧЕНКО К.С. – аспірант кафедри кримінального процесу (Національна академія внутрішніх справ)

налення кримінального процесуального законодавства, яке регулює обставини, що підлягають доказуванню під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх. Стаття розкриває питання, що стосуються процесуального порядку застосування до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу. У роботі узагальнюються як обставини, котрі необхідно з'ясувати під час застосування до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, як такого, що не пов'язаний із обмеженням волі, так і ті обставини, які необхідно враховувати під час можливого прийняття рішення щодо затримання та взяття неповнолітнього під варту. Зазначено, що між затриманням та триманням під вартою існують певні відмінності, які стосуються не тільки строків утримання, а й процесуального порядку, котрий передбачає: встановлення особи та його віку, стану здоров'я тощо. Зроблено висновок, що під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів слідчий, дізнавач, прокурор повинні надати слідчому судді ту сукупність обставин, які є достатніми для переконання у їх застосуванні, тим самим за допомогою належних, допустимих і достовірних доказів обґрунтувати наявність обставин для застосування того чи іншого запобіжного заходу. Необхідно відзначити, що кримінальне процесуальне законодавство України необхідно постійно вдосконалювати, тим самим забезпечити позитивну роботу слідчого, дізнавача, прокурора та слідчого судді і, як підсумок, досягнути якісного кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Ключові слова: запобіжні заходи, неповнолітній, обставини, які підлягають доказуванню, предмет доказування.

The relevance of the article is that the age of juveniles suspected or accused of committing a criminal offense determines the procedural rules and tactical methods of applying measures to ensure criminal proceedings. In Art. 131 of the Criminal Procedure Code of Ukraine indicates the need to address the issue of application of measures to ensure criminal proceedings in order to achieve the effectiveness of these proceedings. The purpose of the article is to study the theoretical and normative materials on the improvement of criminal procedure legislation, which regulates the circumstances to be proved during the application of measures to ensure criminal proceedings against minors. The article reveals issues related to the procedure for applying a precautionary measure to a juvenile suspect or accused. The paper summarizes the circumstances that need to be clarified when applying to a juvenile suspect, accused precautionary measure, both not related to restraint of liberty, and those circumstances that must be taken into account when making a decision to detain and detain a juvenile. It is determined that there are certain differences between detention and detention, which relate not only to the terms of detention, but also to the procedural order, which includes: establishing the person and his age, state of health, etc. It is concluded that when considering a request for the application of precautionary measures, the investigator, coroner, prosecutor must provide the investigating judge with a set of circumstances that are sufficient to persuade their application, thereby using appropriate, admissible and reliable evidence to justify the circumstances or other precautionary measure. It should be noted that the criminal procedure legislation of Ukraine needs to be constantly improved, thus ensuring the positive work of the investigator, coroner, prosecutor and investigating judge and as a result of high-quality criminal proceedings against minors.

Key words: precautions, juvenile, circumstances to be proved, subject of proof.

Вступ. Вік неповнолітніх осіб, що підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення, визначає процедурні правила та тактичні методи застосування заходів забезпечення кримінального провадження. У ст. 131 КПК України вказується на необхідність вирішення питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження з метою досягнення дієвості цього провадження. Безумовно, ефективність (дієвість) кримінального провадження виражається відповідно до зазначених завдань у ст. 2 КПК України.

Відповідно до ст. 29 Конституції України, ст. 9 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р., ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. та відповідних положень низки інших міжнародно-правових актів з прав людини і судочинства,

кожна людина має право на свободу і особисту недоторканність. Застосування до неї як до підозрюваного чи обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження є істотним обмеженням цього права, а тому можливе лише у виняткових випадках, за наявності передбачених законом підстав і в передбаченому законом порядку.

Проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх завжди знаходилися в центрі уваги вчених і практиків, про що свідчать численні дослідження Ю.П. Аленіна, Т.В. Варфоломєєвої, В.Г. Гончаренка, Ю.М. Грошевого, В.С. Зеленецького, Л.М. Лобойка, В.Т. Маляренка, В.Т. Нора, В.О. Попелюшка, М.І. Сірого, С.М. Стахівського, В.М. Тертишника, В.П. Шибіка, М.С. Шумила та інших. Не останнє місце у працях вказаних науковців займає з'ясування особливостей застосування запобіжних заходів щодо неповнолітніх.

Постановка завдання. Метою цієї роботи є вивчення теоретичних та нормативних матеріалів щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства, яке регулює обставини, що підлягають дозвільному під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Результати дослідження. Заходи забезпечення кримінального провадження – це передбачені кримінальним процесуальним законом процесуальні засоби державно-правового примусу, що застосовуються уповноваженими на те органами (посадовими особами), які здійснюють кримінальне провадження у чітко визначеному законом порядку стосовно осіб, які залучаються до кримінально-процесуальної діяльності для запобігання та припинення їх неправомірних дій, забезпечення виявлення та закріплення доказів з метою досягнення дієвості кримінального провадження [3, с. 289–292].

Чинний КПК України передбачає три загальноприйняті у світовій практиці стандарти доведення. По-перше, це обґрунтована підозра (ч. 2 ст. 177 КПК України). Обґрунтована підозра вимагає, щоб були наведені «чіткі факти та обставини», що виправдовують застосування до особи засобів примусу. По-друге, переконання поза розумним сумнівом (ч. 2 ст. 17 КПК України). Доказ поза межами розумного сумніву визначає доказ, який є настільки переконливим, що сторона обвинувачення, спираючись на нього під час кримінального провадження, приймає проміжне чи підсумкове рішення, а суд ухвалює обвинувальний вирок. Якщо сторона обвинувачення чи суд мають будь-які сумніви, то це може бути підставою для закриття кримінального провадження або постановлення виправдувального вироку. По-третє, достатні підстави чи докази. Так, кримінальний процесуальний закон для кожної ситуації передбачає мету, за якою здійснюється оцінка достатності підстав та враховується слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом під час розгляду відповідних питань. Наприклад, під час вирішення питання про виклик слідчим, прокурором судовий виклик і привід – це достатні підстави, аби зробити висновок, що «така особа може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії (судовому провадженні) є обов'язковою» (ст. 133, 134 КПК України).

Своєю чергою достатність доказів існує окремо від достатності підстав та є більш значущим. Наприклад, застосовується у випадку прийняття рішення про відсторонення особи від посади або арешту майна. Ця вимога стосується безпосередньо доказів, а не підстав, які виникають на основі доказів. Такі докази повинні вказувати на вчинення особою кримінального правопорушення (ст. 157, п. 3 ч. 2 ст. 173 КПК України).

Отже, переконання обґрунтованої підозри судді застосовують під час обрання заходів забезпечення кримінального провадження, особливо запобіжних заходів; переконання поза розумним сумнівом – під час постановлення судового рішення; вимога достатніх підстав та доказів – використовується у різноманітних ситуаціях під час кримінального провадження.

Заходи забезпечення кримінального провадження, у тому числі й запобіжні заходи, можемо вважати, що застосовуються і для запобігання вчиненню кримінального правопорушення неповнолітніми. Зокрема, вони можуть реально сприяти запобіганню злочинів у майбутньому і в той же час забезпечити виправлення підлітків [5, с. 42].

Запобіжні заходи передбачають примус, певні обмеження, мають особливий порядок застосування та мету, у зв'язку з цим належать до особливої групи заходів забезпечення кримінального провадження.

Під час вирішення питання щодо обрання до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого конкретного запобіжного заходу необхідно враховувати не тільки положення КПК України про загальні підстави та порядок обрання запобіжних заходів, а і вікові та психологічні особливості й рід занять.

Згідно зі ст. 176 КПК України до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого можуть застосовуватись загальні запобіжні заходи: 1) особисте зобов'язання; 2) особиста порука;

3) застава; 4) домашній арешт; 5) тримання під вартою; 6) затримання особи як тимчасовий запобіжний захід. Так, до неповнолітнього, крім наведених, може застосовуватися запобіжний захід у вигляді передання його під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а якщо він виховується у дитячій установі, – передання його під нагляд адміністрації цієї установи (ст. 493 КПК України).

Необхідно пам'ятати, що у разі досягнення виконання завдань без застосування запобіжного заходу до неповнолітнього не потрібно вживати заходів до їх використання.

Підтримуємо позицію О.О. Левандаренко, що, вирішуючи питання про обрання запобіжного заходу неповнолітньому підозрюваному та обвинуваченому, слідчий повинен враховувати не тільки загальні положення закону, але й норми кримінального та кримінально-процесуального законодавства, які підлягають застосуванню в кожному конкретному випадку – ті, що регулюють умови відповідальності неповнолітніх і порядок провадження в цих справах [4, с. 138]. Враховуватись повинні не тільки вікові та психологічні особливості, а також обставини, що стосуються характеристики особистості неповнолітнього та дії, спрямовані на виявлення причин й умов, що сприяли вчиненню підлітком кримінального правопорушення.

Ні у кого не виникає сумнівів, що під час обрання та застосування заходів забезпечення кримінального провадження та запобіжних заходів до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого обов'язково повинні враховуватись обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні, та найбільше – обставини, передбачені нормою про особливості предмета доказування у провадженнях щодо неповнолітніх. Неврахування будь-якої з обставин, передбачених ст. 485 КПК України, може потягти за собою прийняття прокурором, слідчим необгрунтованого рішення щодо застосування відповідного запобіжного заходу до неповнолітнього. Адже обов'язок доказування обставин, що передбачені ч. 3 ст. 132 та ч. 1 ст. 178 КПК України, покладено на слідчого, дізнавача, прокурора, оскільки доведення законності та обгрунтованості рішення передбачене зацікавленістю сторони обвинувачення у його прийнятті із застосуванням процесуальних повноважень, а також відмова від доказування або неналежне його здійснення не тягне за собою застосування санкцій до самого слідчого, дізнавача або прокурора, однак не дає змогу їм досягти бажаного результату – визнання рішення законним та обгрунтованим [1, с. 87].

Водночас кримінальне процесуальне законодавство у ст. 178 передбачає детальний перелік обставин, що враховуються під час обрання запобіжного заходу, незалежно від віку підозрюваного чи обвинуваченого. До них належать: вагомість наявних доказів про вчинення кримінального правопорушення; тяжкість покарання; вік та стан здоров'я підозрюваного, обвинуваченого; міцність соціальних зв'язків підозрюваного, обвинуваченого в місці його постійного проживання, у тому числі наявність у нього родини й утриманців; наявність постійного місця роботи або навчання; репутацію та майновий стан підозрюваного, обвинуваченого; наявність судимостей; дотримання умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до нього раніше; наявність повідомлення особі про підозру у вчиненні іншого кримінального правопорушення; розмір майнової шкоди або розмір доходу, в отриманні якого внаслідок вчинення кримінального правопорушення підозрюється, обвинувачується особа, а також вагомість наявних доказів, якими обгрунтовуються відповідні обставини; ризик продовження чи повторення протиправної поведінки [2].

З одного боку, процесуальний порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх регулюється загальними правилами, які передбачені ст. 484 КПК України, а з іншого – ст. 178 КПК України також поширюється на провадження щодо неповнолітніх, тому що законодавець не передбачив окремої норми у главі 38 КПК України, яка б закріплювала обставини, що повинні враховуватись під час застосування запобіжного заходу до неповнолітнього.

Вважаємо, що у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх під час застосування запобіжного заходу підлягають доведенню та врахуванню всі обставини, що стосуються додаткового предмету доказування. Здебільшого під час застосування запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, особливо у разі вирішення застосування такого пріоритетного запобіжного заходу, як передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд. У такому разі слідчий, прокурор зобов'язані вивчити та врахувати умови життя та виховання неповнолітнього, наявності дорослих підбурювачів чи іншого негативного впливу на неповнолітнього та інших обставин.

У зв'язку із цим пропонуємо закріпити у ст. 492 КПК України положення про те, що з метою конкретизації обставин ст. 178 КПК України та доведення застосування до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу слідчому, дізнавачу, прокурору необхідно врахувати обставини, передбачені ст. 485 КПК України.

У теорії кримінального процесу та на практиці надається перевага застосуванню запобіжних заходів, не пов'язаних з обмеженням волі, що пояснюються прагненням мінімального обмеження прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх у кримінальному провадженні [5, с. 49]. Зокрема, у кожному кримінальному провадженні під час застосування будь-якого запобіжного заходу слідчому, дізнавачу чи прокурору необхідно встановити сукупність обставин, які не завжди можуть бути виявлені. Таким чином, неможливо наперед віддати перевагу тому чи іншому запобіжному заходу. Це пояснюється тим, що із закріплених законодавцем запобіжних заходів слідчому, дізнавачу або прокурору необхідно вирішити, який із них буде найефективнішим. У зв'язку із цим глава 38 КПК України передбачає окрему норму, яка стосується спеціального запобіжного заходу – передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд (ст. 493 КПК України).

Передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи полягає у взятті на себе будь-ким із зазначених осіб або представником адміністрації дитячої установи письмового зобов'язання забезпечити прибуття неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого до слідчого, прокурора, дізнавача, слідчого судді, суду, а також його належну поведінку [2].

Передання під нагляд батьків та інших осіб можливе лише за їхньої на це згоди та згоди неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого. У такому разі слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані встановити сукупність обставин, які вкажуть на доцільність його застосування. До цих обставин, окрім даних про особу неповнолітнього, необхідно віднести відомості, що стосуються характеристики батьків (опікунів, піклувальників), їхні стосунки з неповнолітнім і обов'язково впевнитися у тому, що вони можуть належно забезпечити виконання обов'язків, покладених на неповнолітнього.

Додатково, для повної інформації, бажано встановити стан здоров'я осіб, на яких планується покласти обов'язок нагляду (наприклад, тяжка хвороба, через яку особа тривалий час перебуває на стаціонарному лікуванні), оскільки від цього буде залежати реальна можливість забезпечувати зазначений запобіжний захід. Аналогічно необхідно з'ясувати графік роботи (як часто та тривалість відряджень) – від цього залежить скільки часу батьки, опікуни, піклувальники можуть проводити із неповнолітнім.

Від всіх вищевказаних обставин буде залежати рішення слідчого, дізнавача, прокурора щодо застосування запобіжного заходу передання неповнолітнього під нагляд.

Отримання інформації щодо батьків, опікунів чи піклувальників можливо шляхом проведення слідчих (розшукових) дій (наприклад, допиту), отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей (наприклад, характеристик). Отримання позитивних відомостей щодо неповнолітнього, його батьків, опікунів чи піклувальників, які працюють, мають позитивні відгуки на роботі, від сусідів. Інша справа, коли відомості можуть бути зазначені щодо адміністрації дитячої установи. Підтримуємо позицію О.О. Левандаренка, що необхідність передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд адміністрації дитячої установи повинно визначатись показником виховної роботи у цій установі [4, с. 144].

Через це слідчому, дізнавачу чи прокурору необхідно встановити, який мікроклімат та рівень злочинності існує у цьому закладі, які заходи впливу застосовуються до неповнолітніх правопорушників, та встановити наслідки цих заходів. Після з'ясування цієї інформації та встановлення, що виховна робота здійснюється на належному рівні, слідчий, дізнавач чи прокурор можуть прийняти рішення про ефективність застосування запобіжного заходу передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд адміністрації дитячої установи.

До наступного елементу предмета доказування щодо застосування запобіжного заходу до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого необхідно віднести можливість отримати речі й документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні, або забезпечити належну процесуальну поведінку особи, забезпечити можливість відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням тощо, без застосування цих заходів [1, с. 87]. Зазначені процесуальні дії не завжди достатньо обґрунтовують застосування того чи іншого запобіжного заходу, у зв'язку із цим законодавець надав можливість (ч. 4 ст. 193 КПК України) слідчому судді, суду за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення цього питання [2].

Таким чином, у всіх кримінальних провадженнях сукупність обставин під час вирішення питання щодо застосування до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, не пов'язаного із обмеженням волі, схожі та стосуються: характеристики неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого із урахуванням додаткового предмета доказування (ст. 485 КПК

України); врахування вікових, психологічних особливостей, рід занять неповнолітнього; характеристики батьків, опікунів або піклувальників (додатково з'ясувати стан здоров'я, умови та графік роботи); наявності ризиків, які вказують на доцільність застосовувати більш м'який запобіжний захід (не пов'язаний із обмеженням волі).

Найбільш суворим запобіжним заходом законодавець передбачив тримання під вартою, котрий напряму пов'язаний із кримінальним процесуальним примусом – затриманням, що згідно із ст. 29 Конституції України та ч. 2 ст. 176 КПК України є тимчасовим запобіжним заходом.

Відповідно до ч. 2 ст. 492 КПК України затримання та тримання під вартою можуть застосовуватися до неповнолітнього лише у разі, якщо він підозрюється або обвинувачується у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, за умови, що застосування іншого запобіжного заходу не забезпечить запобігання ризикам, зазначеним у ст. 177 КПК України [2].

Зазначене положення передбачає, що підстави, які необхідні для застосування затримання як тимчасового запобіжного заходу, не є остаточними і взаємопов'язані з обставинами, які закріплені у ст. 178 КПК України, тобто ті, які обов'язково враховуються під час обрання запобіжного заходу. Отже, незалежно від наявності підстав, які закріплені у ст. 208 КПК України, уповноважена службова особа зобов'язана зважати на тяжкість кримінального правопорушення, вік особи його стан здоров'я та інші обставини, що стосуються неповнолітнього.

Тим часом між затриманням та триманням під вартою існують певні відмінності, які стосуються не тільки строків утримання, а й процесуального порядку, котрий передбачає встановлення особи та його віку, стану здоров'я тощо.

Порівняно із обставинами, які з'ясовуються під час застосування до неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, не пов'язаного із обмеженням волі, до обставин, за яких можливе прийняття рішення про затримання та взяття особи під варту необхідно враховувати: загальні підстави (ст. 177 КПК України), які дозволяють застосувати до неповнолітнього один із запобіжних заходів, передбачених КПК України; спеціальні підстави, які надають можливість застосувати затримання та тримання під вартою (ст.ст. 208, 183); обставини, які стосуються тільки неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого та передбачають раціональність застосування затримання та тримання під вартою (ч. 2 ст. 492 КПК України); характеризуючи дані на неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, котрі вказують на систематичність вчинення кримінального правопорушення тощо.

Певна річ, зазначені обставини не зобов'язують слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого суддю та суд застосовувати тримання під вартою за скоєння неповнолітнім усіх тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, а лише допускає таку можливість.

Висновки. Здійснений аналіз дає змогу дійти висновку, що під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів слідчий, дізнавач, прокурор повинні надати слідчому судді ту сукупність обставин, які є достатніми для переконання у їх застосуванні, тим самим за допомогою належних, допустимих і достовірних доказів обґрунтувати наявність обставин для застосування того чи іншого запобіжного заходу.

Необхідно відзначити, що кримінальне процесуальне законодавство України необхідно постійно вдосконалювати, тим самим забезпечити позитивну роботу слідчого, дізнавача, прокурора та слідчого судді і як підсумок якісному кримінальному провадженню щодо неповнолітніх.

Список використаних джерел:

1. Глов'юк І.В. Презумпції й тягара доказування у розгляді слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 84–89.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 17.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова ; Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», Національна академія правових наук України. Харків : Право, 2012. 844 с.
4. Левандаренко О.О. Особливості процесу доказування у справах про злочини неповнолітніх: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Донецьк : Донецький інститут внутрішніх справ при Донецькому національному університеті, 2003. 226 с.
5. Пастушенко С.В., Омельченко О.Є. Заходи процесуального примусу щодо неповнолітніх обвинувачених в кримінальному процесі України : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Скіф», 2013. 184 с.